

Верховний
Суд

Касаційний господарський суд

Актуальна практика Верховного Суду у спорах з банківської діяльності

Ігор Ткач

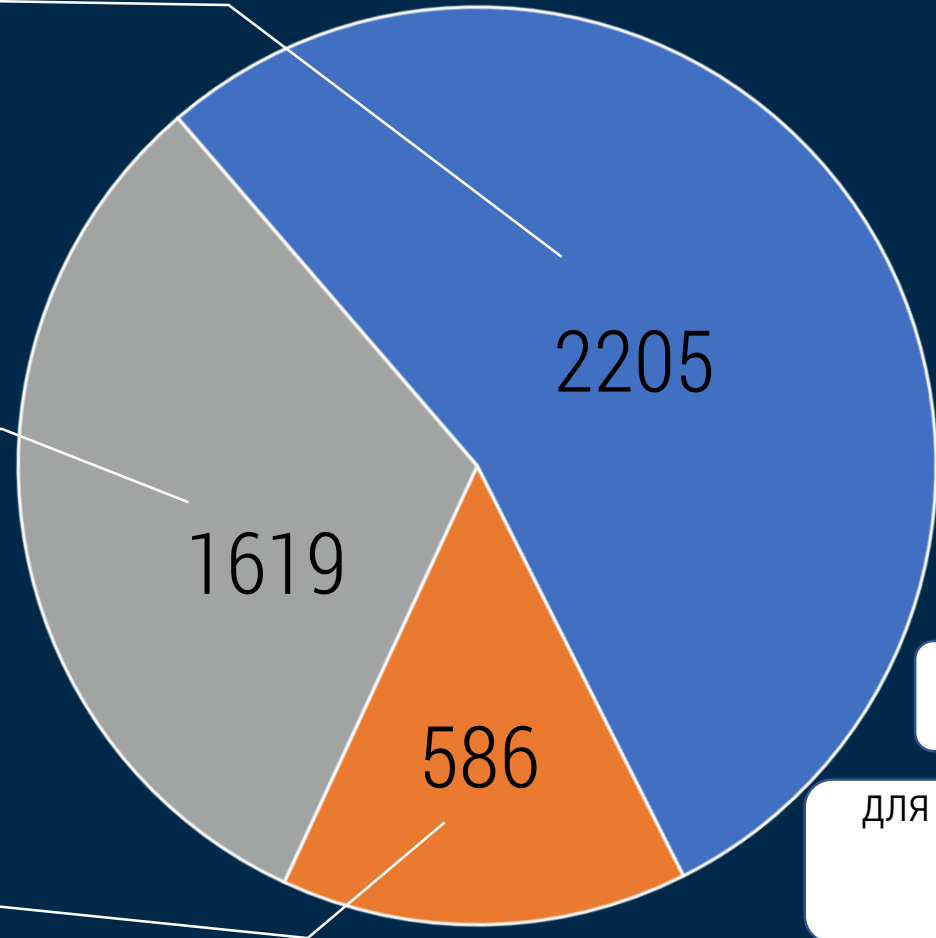
Суддя Верховного Суду

Спори з банківської діяльності, розглянуті Касаційним господарським судом у складі Верховного Суду 2018 – I півріччя 2019

спорів з банківської діяльності

кредитування

забезпечення виконання зобов'язань

перебувало на розгляді у КГС ВС
23371

Спори з банківської діяльності

залишено без змін
762

скасовано
242

нове рішення
30

новий розгляд
140

для продовження розгляду
37

в силі першу інстанцію
24

закрито провадження у справі **11**

Правові висновки Великої Палати Верховного Суду щодо нарахування процентів за договорами позики:

- постанова Великої Палати Верховного Суду від 28 березня 2018 року (справа N 444/9519/12),
- постанова Великої Палати Верховного Суду від 04 липня 2018 року (справа N 310/11534/13-ц),
- постанова Великої Палати Верховного Суду від 31.10.2018 (справа № 202/4494/16-ц).

- припис абз. 2 ч. 1 ст. 1048 ЦК України про щомісячну виплату процентів до дня повернення позики у разі відсутності іншої домовленості сторін може бути застосований лише в межах погодженого сторонами строку кредитування;
- у випадку пред'явлення кредитором вимоги про дострокове повернення кредиту на підставі ч. 2 ст. 1050 ЦК України, кредитор втрачає право нараховувати відсотки після настання терміну повернення, який зазначений у відповідному повідомленні/претензії на адресу боржника;

- звернення з позовом про дострокове стягнення кредиту незалежно від способу такого стягнення змінює порядок, умови та строк дії кредитного договору; на момент звернення з таким позовом вважається, що настав строк виконання договору в повному обсязі;
- у всіх випадках після втрати кредитором права нараховувати відсотки, він має право здійснювати нарахування згідно з ч. 2 ст. 625 ЦК України (інфляційні втрати та 3% річних).

Висновок Великої Палати Верховного Суду у постанові від 23.05.2018 у справі №910/1238/17

- підставою для повернення банком коштів є договір міжбанківського депозиту та правовідносини сторін у цьому спорі, які регулюються нормами зобов'язального права, а договірний характер правовідносин виключає можливість застосування до них положень глави 83 ЦК України;
- у справі №910/1238/17 предметом позову є стягнення з відповідача процентів за користування переданими йому позивачем за договором міжбанківського депозиту коштами, які відповідач не повернув після припинення дії договору;

- відповідно до ч. 1 ст. 1048 ЦК України позикодавець має право на одержання від позичальника процентів від суми позики, якщо інше не встановлено договором або законом. Тобто положеннями цієї законодавчої норми врегульовано правовідносини щодо сплати процентів за правомірне користування чужими грошовими коштами, коли боржник одержує можливість законно не сплачувати кредитору борг протягом певного часу;
- позов у цій справі було подано саме у зв'язку з неправомірним, незаконним користуванням боржником грошовими коштами через прострочення виконання грошового зобов'язання;
- плата за прострочення виконання грошового зобов'язання врегульована законодавством, зокрема ч. 2 ст. 625 ЦК України.

- тобто законодавство встановлює наслідки як надання можливості правомірно не сплачувати кредитору борг протягом певного часу в межах дії договору, так і наслідки прострочення грошового зобов'язання, коли боржник повинен сплатити гроші, але неправомірно не сплачує їх;
- тому відповідно до предмета та підстав поданого позову про стягнення процентів за неправомірне користування чужими грошовими коштами, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що є підстави для задоволення позовних вимог про стягнення процентів, нарахованих згідно з положеннями ч. 2 ст. 625 ЦК України.

- **Справа № 912/1120/16**
- Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду ухвалою від 02.07.2019 у справі №912/1120/16, передав зазначену справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, оскільки справа містить виключну правову проблему.
- КГС ВС обґрунтував необхідність такої передачі для формування єдиної правозастосовчої практики в частині отримання банками процентів як плати за користування кредитом після настання строку погашення кредиту у разі, якщо умовами кредитного договору, відповідно до ч. 2 ст. 1048 Цивільного кодексу України, сторони передбачили іншу домовленість щодо сплати процентів, а саме про сплату позичальником процентів за неправомірне використання кредиту позичальниками після настання строку повернення кредиту.

Право кредитодавця нараховувати передбачені кредитним договором проценти та неустойку після розірвання договору

✓ ВП ВС відступила від висновків, викладених постанові ВСУ у справі № 6-939цс15 від 09.09.2015

з моменту розірвання кредитного договору у позичальника залишається обов'язок повернути позивачеві заборгованість, нараховану за цим договором станом на день його розірвання, а кредитодавець втрачає право нараховувати передбачені кредитним договором проценти та неустойку за період після розірвання цього договору

постанова ВП ВС у справі № 548/981/15-ц

Встановлення у рішенні суду права іпотекодержателя від свого імені продати предмет іпотеки будь-якій особі на підставі договору купівлі-продажу

✓ ВП ВС відступила від висновків, викладених постанові ВСУ у справі № 6-3034цс16 від 05.04.2017:

Якщо сторони договору іпотеки передбачили такий спосіб задоволення вимог іпотекодержателя у договорі про задоволення вимог іпотекодержателя або в іпотечному застереженні, позовна вимога про звернення стягнення на предмет іпотеки шляхом встановлення у рішенні суду права іпотекодержателя від свого імені продати предмет іпотеки будь-якій особі на підставі договору купівлі-продажу у порядку, визначеному статтею 38 Закону, є неналежним способом захисту

постанови ВП ВС у справі № 310/11024/15-ц та у справі №760/14438/15ц

Судова практика та положення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення кредитування»

Забезпечення виконання кредитних договорів

Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від
27.03.2018 у справі №910/2764/14

Не визначення початкової ціни реалізації предмета застави в резолютивній частині рішення не може вважатися підставою для скасування правильного по суті рішення суду.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 21.03.2018 у справі
№235/3619/15ц

Стаття 39 Закону України “Про іпотеку”

з 04.02.2019

У разі задоволення судом позову про звернення стягнення на предмет іпотеки в рішенні суду зазначаються:

початкова ціна предмета іпотеки для його подальшої реалізації, за умови подання будь-якою із сторін клопотання про необхідність визначення такої ціни (*крім реалізації предмета іпотеки на прилюдних торгах*).

Стаття 39 Закону України “Про іпотеку”

з 04.02.2019

У разі визначення судом способу реалізації предмета іпотеки шляхом проведення прилюдних торгів ціна предмета іпотеки у рішенні суду не зазначається та визначається при його примусовому виконанні на рівні, не нижчому за звичайні ціни на такий вид майна на підставі оцінки, проведеної суб'єктом оціночної діяльності або незалежним експертом на стадії оцінки майна під час проведення виконавчих дій.

Забезпечення виконання кредитних договорів

Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 24.01.2018 у справі № 907/425/16

Норми закону, якими врегульовано поруку, не містять положень щодо солідарної відповідальності поручителів за різними договорами, якщо договорами поруки не передбачено іншого. У разі укладення між поручителями кількох договорів поруки на виконання одного й того самого зобов'язання у них не виникає солідарної відповідальності між собою.

Правові позиції щодо солідарної відповідальності також викладено в постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 26.06.2018 у справі № 905/2475/15, постанові Великої Палати Верховного Суду від 17.04.2018 у справі № 545/1014/15-ц.

Стаття 554 Цивільного кодексу України

Попередня редакція

3. Особи, які спільно дали поруку, відповідають перед кредитором солідарно, якщо інше не встановлено договором поруки.

з 04.02.2019

3. Особи, які за одним чи за декількома договорами поруки поручилися перед кредитором за виконання боржником одного і того самого зобов'язання, є солідарними боржниками і відповідають перед кредитором солідарно, якщо інше не встановлено договором поруки.

Припинення забезпечувального зобов'язання

Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від
22.03.2018 у справі №910/2774/17

Пред'явлення вимоги до поручителя протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання як умови чинності поруки слід розуміти як пред'явлення кредитором у встановленому законом порядку протягом зазначеного строку саме позовної, а не будь-якої іншої вимоги до поручителя.

Стаття 559 Цивільного кодексу України

з 04.02.2019

Порука припиняється після закінчення строку поруки, встановленого договором поруки. Якщо такий строк не встановлено, порука припиняється у разі виконання основного зобов'язання у повному обсязі або якщо кредитор протягом трьох років з дня настання строку (терміну) виконання основного зобов'язання не пред'явить позову до поручителя.

Позасудове врегулювання

внаслідок звернення стягнення на предмет іпотеки шляхом визнання за іпотекодержателем (кредитором) права власності на нього, кредитор не втрачає права вимоги до боржника щодо одержання задоволення порушеного основного зобов'язання за рахунок іншого виду забезпечення. Недійсними в розумінні частини четвертої статті 36 Закону України "Про іпотеку" є наступні вимоги кредитора до боржника, які залишились невиконаними та виходять за межі інших видів забезпечення основного зобов'язання цим боржником

постанови КГС ВС у справах №910/9508/17, №910/2535/18 та 904/9795/16

Стаття 36 Закону України “Про іпотеку”

з 04.02.2019

Після завершення позасудового врегулювання будь-які наступні вимоги іпотекодержателя щодо виконання основного зобов'язання:

боржником – фізичною особою є недійсними

боржником – юридичною особою або фізичною особою – підприємцем є дійсними

якщо інше не визначено договором іпотеки чи договором про надання кредиту, чи договором про задоволення вимог іпотекодержателя.

Прикінцеві та перехідні положення Закону 2478-VIII

Цей Закон застосовується до відносин, що виникли після введення його в дію, а також до відносин, що виникли до введення його в дію та продовжують існувати після введення його в дію, крім частини четвертої статті 36 Закону України "Про іпотеку", що застосовується виключно до договорів і угод, укладених після введення в дію цього Закону.

Постанови Касаційного цивільного суду ВС від 13.02.2019 у справі №216/2813/15-ц, Касаційного господарського суду ВС від 20.02.2019 у справі №910/4435/18 та від 29.05.2019 у справі №910/11429/18

Верховний
Суд

Касаційний господарський суд

Дякую за увагу!

